

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

ks. kohta "Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?"

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

-

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

-

Pidättekö perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

-

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

-

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

-

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

-

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

-

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

-

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

-

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

-

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry kiittää mahdollisuudesta lausua rikosasioiden sovittelupalveluiden siirrosta oikeusministeriön hallinnonalalle koskevaan ohjausryhmäraporttiin.

Vuonna 2019 sovittelulain mukaiseen rikos- ja riita-asioiden sovitteluun ohjattiin yhteensä 9 761 sovittelualoitetta, jotka sisälsivät 15 215 rikosasiaa ja 596 riita-asiaa.

Kaikista sovitteluun ohjatuista rikos- ja riita-asioista runsas puolet (56 %) oli väkivaltarikoksia.

Lähisuhdeväkivaltarikoksia ohjattiin sovitteluun noin 2 500, mikä on 28 prosenttia kaikista sovitteluun ohjatuista väkivaltarikoksista. Lähisuhdeväkivaltarikoksissa epäillyistä miehiä oli 71 prosenttia (1 753) ja naisia 29 prosenttia (703). (Lähde: Tilastoraportti 40/2020, 20.10.2020 Suomen virallinen tilasto, Rikos- ja riita-asioiden sovittelu. THL.)

Huolimatta lähisuhdeväkivallan korkeaa osuutta kaikista sovitteluun ohjatuista väkivaltarikoksista, ei ohjausryhmän raportti huomionnut siirron suhdetta lähisuhdeväkivaltatapauksiin tai sukupuolinäkökulmaa lainkaan. Ohjausryhmän raportti tai sen tueksi hankittu aineisto ei sisällä lainkaan vaihtoehtojen vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon tai sen tueksi teetetyssä kyselytutkimuksessa ei ole vastaanottajana lainkaan tasa-arvotoimijoita tai sovitteluun rikosasioiden käsittelymuotona kriittisesti suhtautuvia tahoja.

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry katsoo, että samalla kun rikosasioiden sovittelupalvelujen siirtoa oikeusministeriön hallinnon alalle käsitellään, on välttämätöntä tarkastella myös hallitusohjelmaan ja hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan kirjatun mukaisesti sovittelun käyttämistä lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Naisjärjestöt katsovat, että lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyy monia vakavia riskejä uhrille ja siksi lähisuhdeväkivalta tulisi rajata selkeästi sovittelutoiminnan ulkopuolelle.

Vuonna 2019 julkaistu Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmän raportti (Lähde: <https://www.julkari.fi/handle/10024/137475>) toteaa, että vapaaehtoissovittelijoista 30 prosentilla oli vuonna 2019 lähisuhdeväkivallan sovitteluun erikoistuva koulutus. Nyt lausuttavana olevassa hallinnollista siirtoa koskevassa ohjausryhmäraportissa ei ole käsitelty riittävällä laajuudella sitä, miten mahdollisen hallinnonalasiirron yhteydessä varmistetaan erityistä substanssiosaamista vaativaa koulutusta tai osaamisen siirtoa uudelle toimijalle.

THL on vuonna 2019 selvittänyt lähisuhdeväkivallan sovittelun toteutumista. Raportin mukaan:

- Myös toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa sovitellaan Suomessa. Siitä pidättäydytään lähinnä silloin kuin tulkitaan, että kyse on jonkinlaisesta "parisuhdeterrorista" tai tekijällä on aikaisempia tuomioita tai lähisuhdeväkivallan sovitteluprosessi taustalla. Sovittelulain esitöissä ei puhuta parisuhdeterrorista vaan toistuvuudesta.
- Saman tekijän uudessa parisuhteessa harjoittamaa parisuhdeväkivaltaa sovitellaan.
- Vaikka Suomessa seksuaalirikoksia ei muuten sovitella, niitä voidaan ohjata sovitteluun silloin kun ne ovat osa laajemman lähisuhdeväkivallan sovittelua.
- Sovittelusopimukset ovat pääsääntöisesti käyttäytymissopimuksia, rahakorvauksia oli sovittu vain 8% tapauksia ja korvaussummat ovat pieniä.

- Sovittelusopimuksen toteutumista seurataan vain noin viidesosassa tapauksista.
- Syyttämättä jättäminen sovittelusopimuksen perusteella ulottuu myös vakavaan parisuhdeväkivaltaan.
- Syyttäjien ilmoittamat motiivit ohjata rikos sovitteluun heittelevät. Syyttäjistä osa kertoi lähettävänsä sovitteluun rikoksia, joissa vammat eivät ole vakavia ja osa sellaisia tapauksia, jossa väkivalta ei ole lievää.

THL:n työryhmä päätyi 2019 raportissaan suosittamaan pehmeitä keinoja kuten ohjeistusta ja koulutusta. Työryhmä ei kuullut raporttiaan varten lainkaan lähisuhdeväkivallan sovitteluun kriittisesti suhtautuvia kansalaisjärjestöjä. Se jätti tekemättä hallituksen tasa-arvo-ohjelman (2016-2019) edellyttämän sovittelulain uudistamistarpeen arvioinnin. Myös oikeusministeriö on lausunnossaan vuoden 2019 raportista kritisoinut THL:n työryhmää arvioinnin tekemättä jättämisestä. Raportissa ei kiinnitetty huomiota uhrin etuun, hänen oikeusturvaansa, turvallisuutensa ja hyvinvointiinsa.

GREVIO-asiantuntijaryhmä on v. 2019 raportissaan ilmaissut huolensa toistuvan väkivallan sovittelusta sekä naisten oikeusturvasta, kun parisuhdeväkivallan sovitteluun ohjaaminen saattaa johtaa vähäisempään panostukseen rikostutkintaan. GREVIO kyseenalaistaa poliisin oikeuden ohjata tapauksia sovitteluun. (Lähde: <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>)

Kakkola Silla
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry